Making National Museums (NaMu)

– ett internationellt program för jämförande studier rörande nationalmuseernas framväxt och funktion

PETER ARONSSON*

Abstract: *The purpose of the program is to develop the tools, concepts and organisational resources necessary for investigating and comparing the major public structure of National Museums, as created historically and responding to contemporary challenges of globalisation, European integration, and new media. What are the forces and values of traditional national display in dealing with challenges to national, cultural and political discourse? This will be achieved by a series of conferences providing a venue for younger scholars and eminent researcher from Europe to gather and develop the multi-disciplinary competence necessary to understand and compare the dynamics of national museums in a framework for broader historical culture and identity politics.*

Keywords: National museums, nationalism, narratives, integration.

Alla länder har något som man kan kalla för nationalmuseer. Om det är nya stater som kämpar för erkännande så kallas de också ofta för Nationalmuseum i singularis och bär på besvärjande, övertygande och sammanhålla berättelser. Saker och ting representerar nationens väg från samling till samtid. Finland och Ungern har tydliga sådana, men Sverige eller England och Frankrike har det inte. I de gamla imperierna har man inte på samma sätt varit tvungna att samlat tala om vilka man är och i mångnationella stater är det också svårare att betona den delade kulturens som bas för statens legitimitet. Lite självgott tas istället det egna landets gåvor för givna, men man vill förstås visa upp det bästa man har av förhistoriska fynd, folkkultur, kvalitetskonst och

tekniska innovationer. Mångfald, excellens och universella värden blir viktigare verktyg än enhet, unik historia och delad kultur.

När den gamla staten som vilade på ärftlig kungamakt gradvis ersattes av en nation som vilade på folkets enhet, ett delat språk och en delad historia så blev kraftfulla representationer av denna enhet en väsentlig del i nationsbyggandet. Därför blev folkskola, historiska romaner och inte minst museer som publika, manifesta och prestigefyllda palats med nationens vackraste och mest representativa föremål viktiga platser för att tala om inte bara vad man är, utan vad man vill vara: ideal utformas, skillnader mellan regioner, klasser och kön hanteras. Skillnader som kan utmana nationens enhet kan oftast inte förnekas eller förtri-

gas utan ges mening inom ramen för en nationell helhet, som musikinstrumenten i en orkester eller blommorna på en äng. Helheten kräver dessa delar.

De olika samlingarna i nationalmuseerna formar för en betraktare en representation av nationen och talar om vilka delar den består av, vem som är vän och vem som är fiende och anger normer för vad som är bra och dåligt i estetisk, vetenskaplig, kulturell och historisk mening. Naturligtvis är en annan av deras angivna och underförstådda huvuduppgifter att hantera förändring. Det är när förändringstakten är som snabbast som behovet av att förstå det förflutna som avstamp, förklaring, tröst eller kontrast blir som mest akut.

När många länder idag uppfattar sig som mer hjälplösa inför globala krafter både vad gäller ekonomi och kultur samtidigt som individerna ställer krav på upplevelser av nya slag och nya grupper vill vara representerade i det offentliga rummet så ställs de nationella museerna och aktörerna bakom dessa inför utmaningar att förhålla sig till. Betyder det att de nationella berättelsernas tid är förbi, att det är individuella öden, nya minoriteter, regionala krafter och turismen som ensamt styr över innehållet? Traditionerna är starka och förändring kan mötas på många olika sätt. Museerna uppfattar oftast sitt uppdrag som en blandning av flera olika krav: vetenskapliga, vårdande, publikt roande, fostrande och kunskapsöverförande. Dessutom kan man bemöta globaliseringen antingen genom att utforska mångkulturella förhållanden, eller förstärka presentationen av den nationella historien. Så möter exempelvis den svenska och danska regeringen globaliseringen med kulturarvssatsningar med helt olika retorisk innebörd. I Danmark lanseras en officiell kulturkanon medan den officiella retoriken i Sverige är mer

entydigt mångkulturell och avvisande till uttryckliga nationella anspråk som medel för den integration bägge länderna önskar. Blir det ändå en likartad verksamhet eller tar andra krafter vid för utformningen av museernas aktiviteter? Politikerna är nämligen inte de enda som påverkar verksamhetens utformning. Universitetsdisciplinernas kunskapsideal, de museiprofessionellas egna normer och institutionernas egen historia är ytterligare några aktiva krafter som formerar nationalmuseerna genom komplexa förhandlingar om form och innehåll.

Besökarna förbehåller sig sen rätten att uppleva museerna utan hänsyn till intentioner, men genom att infoga dem i sina erfarenheter så blir även andra delar av populärkulturens representationer medförhandlare i dialogen om vad nationalmuseer egentligen betytt och betyder.

MARIE CURIE

Forskning om dessa komplexa frågor sker i många olika discipliner och länder, men ofta avskilda från varandra av nations- och disciplinräns. EU-kommissionens 6:e ramprogram stödjer genom Marie Curie NaMu med att låta forskarstuderande möta både nydisputerade och mer seniora forskare i sex internationella workshops 2007-2008. Målen är att både individerna därigenom ska öka kvalitén i sin forskning och att kunskapsfältet i sig ska ta form, bli mer synligt och effektivare i kunskapsuppbyggnaden genom att en rad givna gränser överskrids. Vi kan få ett bättre underlag för att se likheter och skillnader i utvecklingen av nationalmuseer över hela världen, men hög relevans för hur Europa förstår och spelar sin roll i världen.

Det sker genom att en kärna av frågor att

84 arbeta med identifieras och att samarbeten organiseras. I förlängningen kommer ny forskning att etableras genom dessa insatser, något som faktiskt redan blivit fallet trots att programmet startade först i januari 2007. De huvudfrågor som ska besvaras rör både förhållanden då de flesta nationella museerna skapades på 1800-talet och idag:

1. Hur ser arbetsdelningen mellan olika nationella museer ut och vad säger det oss om det nationella projektets innebörd i olika länder? Vilka museer betraktas som delar i det vi här kallar "nationalmuseum"?
2. När vi tittar på museernas hela verksamhet, från arkitektur, till utställningar, samlande, programverksamhet och utställning, vad är det då för "berättelse" om nationen som gestaltas? Vad håller man fram för positiva värden och identiteter och vad undertrycks? Vad vill man åstadkomma?
3. Museerna finns inte i ett tomrum utan tävlar med andra former av historiebruk i skolan, romaner, statyer, och senare i massmedia. Hur står sig och förändras deras roll och möjlighet att besvärja verklighetsbeskrivningarna på avsett sätt?

Genom att sätta in svaren på dessa frågor i en jämförelse mellan länder som utvecklats väldigt olika så kan vi lära mer om hur nationalmuseerna bidrar till en nationell historiekultur och förmår eller inte förmår bidra till förändring av minnespolitiken i tider av förändring. Vi kommer också att få syn på styrkan i museitraditionerna i sig själva jämfört med den handlingsrepertoar som förmår finna nya vägar för att hantera konflikter och olikheter.

SEX INTERNATIONELLA WORKSHOPS

Programmets utveckling kan bäst följas på www.namu.se. De forskare som registrerar sig

har tillgång till allt material och dokumentation, men mycket är också tillgängligt för allmänheten. Programmet ser i sin helhet ut som följer:

1. Setting the frames: nations, sciences and professionals defining National Museums Linköping University, Sweden, 26-28 February 2007. How are we to understand and define the national museum concept? Can both self-definitions and structural functional features be pursued at the same time and how are these to be delineated more precisely? How are politicians, the public sphere, university disciplines and civil society negotiating the concept of National Museum in different nations?
2. National museum narratives. Museum studies, Leicester University, 18-20 June 2007. This workshop will explore the explicit and implicit narratives of nation to be found in national museums and give opportunity to compare different methodologies presented by keynote speaker, by presenting your own work and through field work in London.
3. European national museums in a global world. Department of culture studies and oriental languages, University of Oslo, Norway, 12-14 November 2007. The intention of the conference is to explore how the museum has dealt with the Other. How are internal and external enemies dealt with? What happens when European national museums are confronted with expectations of responding to multi-cultural processes in a globalized world. This exploration will have two main directions: 1) What kind of political, rhetorical and practical strategies do national museums develop being met by such expectations? and 2) To what extent is it possible to combine the concept of a national museum with a multi-cultural ap-

proach? What is the role of a European dimension versus universalised citizenship and human rights?

4. Comparing European national museums: territories nation-building and change Linköping University, Sweden, 18-20 February 2008.

Museums interact intensively with different roads to the nation-state and different perceptions of roles in the European community. Here patterns of museum culture will put side by side with variations in nation-building and variations in the making of national communities. What role does national museums play in negotiating difference within nations and what role does it play in the overall culture to define national identity, European values and human rights.

5. European National Museums in a technological world Museum studies, Leicester University, 16-18 June 2008. The dream of an integrated knowledge space drawing particularly upon the wealth of material held in national institutions raises many issues for these institutions. If access to a nation's culture becomes international, does the national museum inevitably justify the claim of being a 'universal (world/global) museum'? In the borderless world of networked media, what distinguishes a national museum? Does a transformation take place? How will the concept of the national museum develop beyond the simple representation of existing ideas and collections? How do new information architectures on the web reconstitute the old architectures of Europe's national museums?
6. Concluding konferens: European national museums encountering a globalized culture Department of culture studies and oriental

languages, University of Oslo, Norway, 17-19 November 2008

Två konferenser har hållits när detta skrivs. Den första konferensen i Norrköping arbetade intensivt med över 40 papers, från 17 olika länder och ännu fler universitetsdiscipliner. Många av dem kommer att publiceras på Linköping University Electronic Press (www.ep.liu.se). Bland huvudtalarna fanns professor Tony Bennett, Stefan Berger, Esther Shalev-Gerz som fördjupade diskussionerna kring vad ett nationalmuseum kan vara, hur jämförelser kan designas och hur uttrycksformerna för kollektivt minne kan variera och spela politisk roll.

Den andra konferensen i Leicester utforskade en helt annan arbetsmodell. Deltagarna, också denna gång med en kärna av 30 forskarstudenter och 10 nydisputerade, blev första dagen stimulerade av välrenommerade keynote speakers som gav sin syn på temat National Museum Narratives: Donald Preziosi, Chris Whitehead, Peter van Mensch och Eileen Hooper-Greenhill. Nästa dag tillbringade vi i London där sju grupper besökte olika nationella museer först i gemensam tropp och sen individuellt. Meningen var att utforska både vad museerna berättar för en besökare och vad våra olika bakgrunder disciplinärt och nationellt betydde för våra tolkningar. Deltagarna hade dessförinnan presenterat sin pågående forskning på utförliga posters. Även dessa finns tillgängliga på hemsidan. Övningen visar hur annorlunda läsningen av museets budskap blir beroende på om man själv är kunnig om bakgrunden, striderna, historio-grafin kring institutionerna, eller om man väljer den tillfällige besökarens ögon. Den enhetlighet som arkitekturen och stadsrummet skapar löser snart upp sig i överlagringar av olika ideologier, strategier, finansiärer och praktiska

- 86 hänsynstaganden som skapar ofta djupt motstridiga budskap på museerna. I London är också pendlingen mellan universella anspråk på upplysning, förnuft eller estetik i intensivt samspel med glidande identifikationer med engelskt, brittiskt och mänskligt. Dessa analytiska otydligheter kan man misstänka vara synnerligen identitetspolitiskt produktiva.

FRAMTIDEN

Starten på programmet har varit mycket lovan- de. Det har en stark kommitté med internationella rådgivare och entusiastiska deltagare att luta sig mot i det fortsatta arbetet. Kontakter tas varje gång som syftar till fördjupad forskning. I Norden har detta krönts med framgång genom forskningsprogrammet Nordic Space som givit medel för ett fyraårigt projekt som ska utforska den roll föreställningar om Norden spelar i olika nationella museala kontexter (www.aronsson.st/artiklar/NordicSpace.htm).

Deltagarna i projektet kommer från hela Norden och kontakter finns redan med ett systerprojekt som undersöker utställningar av Norden i Nordamerika samt en brittisk grupp som intresserar sig för en parallell användning av det keltiska i olika brittiska kontexter. En hypotes som vi undersöker är hur den plastiska föreställningen om en delad nordisk kultur kommit att fungera som en fredsförhandlande föreställning i en region som mycket väl kunnat slitas sönder av krav på restitution av inte bara museiföremål utan territorier. Myter och museer är viktiga – men hur?

**Peter Aronsson, Professor i Kulturarv och historiebruk*

*Address: Tema Q, Kultur och samhälle
Linköpings universitet, SE-60174 Norrköping
Tel: +46 11 363096
www.isak.liu.se/temaq, www.namu.se
E-mail: Peter Aronsson peter@aronsson.st*